

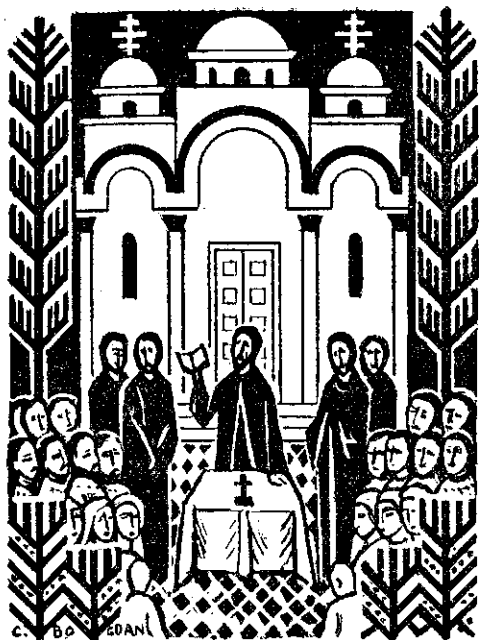
RENAȘTEREA

ORGAN OFICIAL AL EPARHIEI ORTODOXE ROMÂNE
A VADULUI, FELEACULUI, GEOAGIULUI ȘI CLUJULUI

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ
— Abonamentul: 450 Lei la an —

Redactor: Protoereu D. ANTAL
CLUJ, Strada Iuliu Maniu Nr. 31

CUPRINSUL: Întru apărarea hotarelor țării. — G. Bogdan-Duică: Petru Maior și Iust. Febronius. — Cronică. — Daruri pentru Catedrala din Cluj. — Comunicat și aviz oficial. — Concurs pentru ocuparea postului de cântăreț la biserica din Praid. — Concurs pentru întregirea parohiei vacante Făurești.



Întru apărarea hotarelor țării.

În ziua de Duminică, 28 Mai c., în sute de orașe ale țării noastre, și paralel și 'n țările micii antante, s'au ținut adunări de protestare contra propagandei revizioniste a dușmanilor de eri și de astăzi. În tot locul adunările au fost peste așteptări de populate și extrem de însuflețite.

Biserica noastră și de astădată a ținut — prin reprezentanții săi — să-și spună respicat cuvântul în fiecare adunare. A făcut-o aceasta sub impulsul dragostei nețărmurite de neam și țară, cât și în urma chemării date clerului și poporului român ortodox de către *Î. P. Sf. Sa Patriarhul Miron*, de următorul conținut:

„Credincioși trecutului nostru istoric și tradițiunii sfintei Biserici ortodoxe, astăzi, și întotdeauna, Biserica noastră se simte nedespărțit legată de soarta și destinul națiunii sale române. Ea nu poate sta nepăsătoare nici la bucurie și nici la nevoile Patriei, fiindcă trecutul ei aproape milenar dovedește, că nevoile Patriei au fost nevoile sale, precum bucuriile Patriei au fost bucuriile sale.

De aceea, cu părintească grijă și dragoste de soarta Patriei și a nației române, astăzi, când pacea este din nou amenințată, când Patria și căminurile noastre sunt din nou primejduite să fie pârjolite de para războiului, care vrea stricarea hotarelor și luarea din nou în robie a fraților noștri abia scăpați de jug strain, chem și îndemn

pe tot poporul și clerul drept credincios ca într'un glas și într'o simțire, ca în vremuri când soarta Patriei și a neamului stă în cumpănă, să se unească pentru a-și spune cuvântul lor răspicat, că hotarele țării, dobândite cu dreptate și cu mari jertfe, sunt și rămân pe veci nemutate.

Deci sfătuesc și îndemn pe tot clerul și pe poporul ortodox român, să răspundă la chemarea care se face pentru ziua de Duminică 28 Mai și, într'un număr cât mai mare, să ia parte la adunările de protestare împotriva celor cari vor să sfărîme tratatele de pace și să mute hotarele firești ale veacurilor“.

Cea mai grandioasă adunare națională a fost cea din București, prezidată și deschisă prin entuziasta cuvântare a *Î. P. Sf. Sale Patriarhul Miron*, urmată de cuvântările mai multor foști și actuali miniștri, precum și a reprezentanților poporului cehoslovac și iugoslav.

La Cluj, adunarea a avut aceleași proporții de grandiositate și s'a ținut sub presidenția dlui general Dănilă Pap, în Teatrul Național, în prezența *P. Sf. Sale Episcopul nostru Nicolae Ivan*, a șefilor autorităților și a unui prea numeros public compus din orașeni și săteni, din cari majoritatea n'au încăput în sală.

În numele bisericii noastre a vorbit cu binecuvântarea arhierului și cu extrem

avânt de însuflețire P. On. protopop *Nicolae Vasiu*, spunând următoarele:

„Unitatea neamului românesc s'a realizat prin concursul fericit a trei mari virtuți etnice: credința neclintită în ajutorul lui Dumnezeu, puterea de viață a poporului și vitejia legendară a ostașului român.

Conștiința noastră națională stă și trăiește și azi pe aceasta temelie și generația făuritoare a României Mari, în aceeași măsură în care poartă printre noi aureola gloriei celui mai strălucit triumf românesc, constituie și cea mai nobilă pildă a eroismului și a spiritului de sacrificiu desinteresat, pentru binele obștesc, când interesele neamului îl cer.

Poporul Român i s'a adus învinuirea de dușmanii săi seculari că în trecutul său n'a realizat nici o faptă care să-i îndreptățască să treacă pragul conștiinței istorice universale și astfel având un rol fără importanță și redus în concertul statelor lumii, și drepturile sale etnice pot să fie nesocotite.

Este adevărat, că așezarea sa geografică nu i-a înlesnit o dezvoltare istorică norocoasă și că desmembrarea sa politică a frânt vigoarea acelei unități spirituale care ar fi putut face, demult, dintr'un popor atât de muncitor și numeros, o națiune mare și dintr'un stat înzestrat cu atâtea bogății, un stat temut. Dar întârzierea dezvoltării noastre nu-i o scădere care să ne facă nedemni în fața istoriei. Dimpotrivă. Destinul istoric al umanității înregistrează tocmai la activul atâtor națiuni orbite de îngâmfarea isprăvilor lor trecute, cele mai cumplite fărădelegi, prigoniri, războaie și opresiuni. Un gânditor (Berdiajew) dând istoriei un cuprins religios, o definește ca drumul spre ceealaltă lume și consideră ca cea mai înaltă frumusețe socială realizabilă, scopuri ce sunt dincolo de limitele acestei lumi.

Atunci, Frați Români, de ce să nu avem mândria de-a spune că devenirea noastră istorică este una dintre cele mai frumoase pagini ale istoriei omenirii.

Poporul român, apărându-și „sărăcia și nevoile și neamul“, a fost straja neînfricată a civilizației europene aici la poarta Orientului și pe plaiurile și câmpiile dintre Tisa și Marea Neagră, s'a ridicat cel mai curat altar învățaturii lui Christos, dumnezeescul propovăduitor al păcii pe pământ și al soli-

darității între oameni. Trecutul acestui neam nu este pătat de sângele vre-unui război fratricid, popoare ce-ar fi stat sub jugul său, nu-i aruncă și azi, în față, blestemul unor asupriri milenare, feudalismul hrăpăreț n'a despărțit pe fiii aceluiași neam în clase ce se sbuciumă de veacuri între un titlu de nobleță și dreptul la un codru de pâine, iar Biserica neamului, blândă și smerită ca și credincioșii săi, răbdători fără de seamăn, n'a prigonit pe nimeni și libertatea conștiinței nu s'a practicat nicăiri mai mult ca la Români.

În afară de marile acte cu caracter național cari se profilează măreț în perspectivele istoriei universale, poporul român aduce deci, în noua configurație mondială, un suflet înzestrat cu valori ce înfruntă și timp și spațiu.

Până la 1 Decembrie 1918, poporul românesc de pe ambele versante ale Carpaților, nutrea un vis: visul închegării tuturor Românilor într'un singur stat. În virtutea unei dreptăți dumnezeiești și a principiului autodeterminării popoarelor, neamul nostru și-a și realizat acest vis și hotarele noului stat le-a tras, apărându-le dintru început, cu sabia vitează a soldaților cari au udat fiecare glie a granițelor întinse, cu propriul lor sânge.

A spune deci, că dreptul la intangibilitatea hotarelor României Mari este numai un drept istoric, ar însemna că micșorezi valoarea sacrificiului eroilor morți pentru întregirea neamului și a deprecia acel suflet care dă unitate și tărie netrecătoare acestui popor consolidat în hotarele firești. Ardealul, Crișana, Banatul, Bucovina, Basarabia și Dobrogea sunt membrele aceluiaș organism și acest organism este în stare oricând să-și apere propria sa integritate și existență, cu orice sacrificiu.

Căci poporul român își afirmă dreptul la viață cu fermitatea pe care i-o impune demnitatea sa națională, în momente critice, ca cele de azi.

El nu dușmănește pe nimeni, respectă independanța tuturor națiunilor, nu râvnește la patrimoniul nici unui alt popor, evită antagonismele de eri de orice fel dintre țări, și îmbrățișează în același spirit pacific, loial și sincer întreaga omenire, indiferent de rasă sau concepții religioase, câtă vreme i se răspunde cu aceleași sentimente.

Biserica strămoșească, această instituție de echilibru moral între forțele vii ale neamului, povățuește, precum în trecut așa și acum, întreg poporul românesc să fie demn de originea sa nobilă și de trecutul său frământat, dar tot atât și de glorios. Ba merge și mai departe. Ea este chivernisitoarea aici în România a aceleiași înțelepciuni evanghelice, care a creiat instituțiuni similare pe întreg cuprinsul globului pământesc. Pentru a feri neamul de convulsii inutile și pentru a apăra patria de orice desbinări interne, cele două biserici românești, biserica gr.-cat. și biserica ortodoxă, surori în principii morale și naționale, sunt și rămân în frăție în spiritul învățurii creștine pe veci. Și astfel, toate bisericile creștine din lumea întreagă, au tot interesul să colaboreze pentru pacea lumii și pentru a promova progresul omenirii, ferind-o de orice cataclism social.

Dacă însă, Frați Români, tendințe potrivnice acestei concepții vor deslănțui din nou forțele urii și ale distrugerii și acolo unde noi vestim pacea, alții seamănă războiu, încercând să cuprindă iarăși în vârtejul cutropitor al luptei dintre popoare, hotarele definitiv fixate ale Patriei noastre, atunci, da atunci, aceeași Biserică va știi să fie cea dintâi care să dea semnalul apărării. Și apoi clopotele cari au prohodit în cadența glasului lor de metal pe cei cari au căzut ca eroi în lupta întregirii, vor suna vibrant și pătrunzător marea chemare pentru războiul sfânt al apărării unității noastre naționale. Pentru că semnele de hotar ale României mari sunt mormintele acelor eroi cari au făurit-o. Iar Biserica are datoria să cinstească mormintele fiilor săi sfinți prin fapte și credință.

Revizionismul când încearcă să mute aceste hotare, blasfemiază un cult și aduce un vinovat sacrilegiu celui mai sfințit teritoriu. De aceea să fie sigur oricine va încerca să ne calce hotarele sfinte că va afla acolo nu numai brațul voinic al ostașului ci și Crucea sfântă a credinciosului fanatic. Și precum Crucea a dus pe Constantin cel Mare la biruință, așa va duce și pe Regele Carol II și pe poporul românesc, iubitor de Dumnezeu, de Rege și de țară, la cea mai desăvârșită biruință. (Aplauze prelungite).

A urmat cuvântul bisericii unite, prot. I.

Agârbiceanu, cuvântarea dlui prof. Dr. I. Cătuneanu, apoi în numele „Astrei“ și „F. O. R.“-ului dl prof. Dr. I. Mateiu a rostit următoarea înălțătoare cuvântare subliniată în toate frazele ei, de nesfârșite aplauze:

„Cele mai puternice societăți ale Ardealului desrobit, „Astra“ și „Frăția Ortodoxă Română“, își aduc, prin graiul meu, adeziunea lor deplină și însuflețită, la această strălucită afirmare a conștiinței naționale în apărarea integrității teritoriale a Patriei tuturor Românilor.

Este ziua simbolică și elocventă, în care prin mii de întruniri și într'o coplesitoare unanimitate de simțire, neamul nostru își trimite lumii civilizate solia voinței sale nezguduite, de a respinge, hotărît și energic, orice tentativă diplomatică sau războinică, pentru schimbarea hotarelor de astăzi ale României întregite.

Nicăiri această demonstrație colectivă nu este mai legitimă și mai justificată decât aici în cetatea Clujului, al cărei atribut de capitală și centru al culturii românești de dincoace de Carpați, dă manifestației noastre seunificația unei sentințe populare, prin care se rostește însuș *Ardealul*, afișat de dușmani în centrul propagandei lor revizioniste.

Căci adevărul e acesta: Ungaria lui Horthy vrea *Ardealul*, astăzi, în neputința ei sub forma unor rectificări de frontieră pe cale politică, mâine, ajutat, de o conflagrație armată, prin invadarea pustiitoare a plaiurilor și câmpiilor noastre.

Romanticii patrioți dela Budapesta risipesc de 15 ani fonduri și energii fabuloase, spre a întreține un popor disperat cu această iluzie înșelătoare și a trezi, în opinia publică mondială, compasiune pentru soarta nedreaptă în care i-ar fi aruncat Tratatetele de pace.

Oricât de fantezistă ni se înfățișă campania unguerească, sub raportul obiectivelor practice, astăzi avem surpriza să constatăm, că lozincile ei false au găsit răsunet serios în Apus, grație de-oparte indiferenței noastre, iar de alta spiritului de concurență dintre marile Puteri pentru supremația politică a Europei.

E momentul deci, să reacționăm prompt și fără șovăiri, arătând prietenilor ca și dușmanilor, că mai presus de agitațiile

grandilocvente ale magnaților revizionisti, biciuiți de stigmatele unui medievalism perimat, stă singură și intangibilă, *dreptatea istorică* a neamului românesc, consfințită la 1919 prin vitejia sclipitoare a fiilor săi și prin justiția nepărtinitoare a lumii întregi.

Ea constituie actul sfânt și etern al *unirii* Românilor, în hotarele firești ale pământului strămoșesc.

Orice atingere, adusă acestor hotare, ar însemna atacarea directă a *unității* noastre naționale, și în consecință dărîmarea succesivă a temeliei etice, în care este înfiptă rațiunea noastră de existență, ca Neam și Stat neatârnat.

*

Prin urmare, doamnelor și domnilor, ori de unde ar veni acest insolit revizionism, cu microbii lui perfizi și otrăviți, neamul românesc, stăpânit de conștiința drepturilor sale, ca și de instinctul nedesmințit al conservării de rasă, îl repudiază, cu hotărîre și demnitate, înțelegând să-i opună, într-o complectă solidarizare, toate forțele sale morale și armate, menite să apere neștirbit patrimoniul cuprins în granițele României mari.

Ardealul în deosebi, vibrează de sfânta indignare în fața zvârcolirilor sinistre de pe pusta ungurească, căci din fiecare pagină a istoriei noastre plânge suferința și strigă durerea unui neam, strivit de urgia celei mai sălbatice tiranii politice.

Cruzimile ei întunecate au săpat răni atât de adânci în sufletele noastre, încât răscolirea lor vinovată ne tulbură mintea și ne înfioară toate fibrele simțirii.

Jăratecul robiei de ieri ne arde încă tâmplele de mucenici, și flacăra ei inveninată ne împinge să acceptăm mai curând toate nenorocirile cataclismelor, ce le-ar deslănțul iadul asupra noastră, decât să tolerăm, lași și resemnați, o *revenire* a pajurei afurisite pe cel mai mic petec al plaiurilor românești de astăzi. Iată, crezul tainic al inimilor noastre!

El isvorăște din conștiința temeiurilor adânci ale drepturilor și misiunii noastre în lume.

Ungaria, sclavă incorigibilă a misticei Coroanei Sf. Stefan, nu admite în ruptul capului, legitimitatea *unirii românești*. Iluștrii cavaleri ai aventurii revizioniste plâng, în sughițuri elegiace, tragedia falnicului imperiu milenar, ei asurzesc lumea cu chiotul

răsturnării păcii europene, câtă vreme Valahul, Cehul și Sârbul vor fi lăsați să mai stăpânească ținuturi, peste cari s'a plimbat insolentă, timp de 1000 ani, civilizația de marcă prusacă a unui popor de jandarmi.

N'a fost coardă lirică pe care să n'o fi atins rapsozii întârziți ai epeei arpadiene, n'a fost argument pe care să nu-l fi manevrat cu rafinement și îndrăzneală, prezintând închipuirile drept realități, iar falșurile drept adevăruri imaculate. Marii impresari ai Vifleimului revizionist au operat, exact cum îi caracterizase genialul *Eminescu*, ca niște „oameni cari mistifică unde nu pot contesta și mint unde nu pot combate“.

*

Căci, Doamnelor și Domnilor, ce este altceva, decât mistificarea vulgară, negarea dreptului Ardealului de a se uni cu celelalte Țări românești?

Nici una, dar absolut nici una, din tezele ungurești nu rezistă adevărurile reale și controlabile științific, ce susțin unitatea noastră națională și teritorială.

Suntem cel mai *numeros* popor de totdeauna al acestei provincii, iată argumentul etnic; suntem cel mai *vechiu* neam în aceste părți, iată argumentul istoric, cum ni-l confirmă din nou învățatul profesor Nicolae Drăganu într'o proaspătă lucrare senzațională, unde întemeiat pe un imens material toponimic și onomastic, dovedește existența Românilor încă în veacul IX — deci înaintea Ungurilor. Suntem cea mai antică nație *creștină* aici, iată argumentul spiritual și în fine, invocând *latinitatea* noastră, servim argumentul cultural peremptoriu, față de improvizația de import a cerebralismului maghiar.

Unirea noastră a răsărit din sinteza acestor elemente de perfectă armonie și dacă Ungurii pretind, că ea este o creațiune meșteșugită a tratatelor de pace, faptele demonstrează, că ideea ei a fost inseparabilă de istoria românească. Căci ce putea fi mai normal la un popor, trăind în continuitate geografică dela Nistru pân' la Tisa, decât să lupte pentru dărîmarea granițelor politice ce-l frângeau în atâtea părți, spre a-și *uni* fiii sub flamura aceluiași steag de domnie națională ocrotitoare?

Astfel Unirea a venit cu necesitatea logică și fatală a evoluției noastre istorice. Nevoia ei a trăit instinctiv în sufletul înain-

tașilor din cele mai vechi timpuri, cântecul ei a fost purtat, din veac în veac, prin transumanța minunată a păstorilor, imaginea ei a încălzit inima profeților vizionari, strălucirea ei a luminat mintea gânditorilor și a încordat necotenit brațul eroilor, ce au condus destinele neamului românesc. Unirea este și rămâne opera noastră, plămădită din rîuri de lacrimi și valuri de sânge, ce-au curs în sfânta rodire, pe toate văile pământului strămoșesc.

România mare este creațiunea, prin suferințe biblice, a sufletelor noastre, căci fiecare colț al ei este sfințit de mormintele fără număr ale martirilor și vitejilor, cari au luptat și au căzut cu credința nebiruită în ziua de înălțătoare slavă a răsplătirilor divine.

Biruit-a gândul, prin fapta cea negrăită a mântuirii noastre naționale și politice.

Românii din Ardeal, părtași la pregătirea ei conștientă, prin jertfe generoase și lupte dramatice, se simt fericiți, că respiră astăzi din plin, adierile binecuvântate ale acelei minuni sfinte și netrecătoare, care este *Patria* visurilor împlinite.

După veacuri de surghiunuri, suntem acum acasă în grădinile înflorite ale libertății și bucuriilor frățești, încălzii de razele vrăjite ale supremului nostru ideal de viitor: *strălucirea sufletului românesc în fascinanta operă de pace și umanizare a lumii, prin valorile eterne ale spiritualității.*

Iată misiunea luminată, la care ne angajează destinul nostru istoric. Dar dacă în calea ei deschisă, dușmanii neîmpăcați își proiectează umbrele urii, și brațe vino-vate își întind pofta de pradă spre granițele noastre — din pacea sfâșiată va fulgera inevitabil războiul de dreaptă apărare.

S'ar ridică tot Ardealul în vârtejul unei furtuni înfricoșate, ar vui munții și pădurile de clocotul vijeliei războinice, vor curge în revărsări impetuoase valurile de luptători înviforați, zguduind văzduhul cu freamătul răzburărilor cumplite. Și atunci, ca 'ntr'o epică evocare a oștilor lui Ștefan cel Mare:

Toți dușmanii au să piară
Din hotară în hotară,
Îndrăgi-i-ar ciorile
Și spânzurătorile“.

Au mai vorbit dna Sofia Meteș, dl prof. Vl. Ghidionescu, dl Valer Pap, dl A. Buia,

I. Marinescu după care s'a votat o moțiune și expediat telegrame M. Sale Regelui, dlui ministru N. Titulescu, Secretariatului Soc. Națiunilor din Geneva și Min. de externe Cehoslovac, jugoslav și polon.

În fața Teatrului s'a ținut o a doua adunare la care a vorbit dl ministru Dr. Em. Hațiegan și dl Hariton Moldovan.

Astfel au decurs adunările de Duminecă, a căror glas de protest va face să amuțească gălăgia revizionistă a dușmanilor noștri.

Daruri pentru Catedrala din Cluj.

La Apelul Consiliului eparhial Nr. 2675 dela 1 Mai a. c., pentru înfrumșețarea Catedralei au intrat următoarele danii de mare preț:

1. P. Sf. Sa Episcopul Nichita al Argeșului, un potir de argint masiv aurit cu toate accesoriile.

2. Doamna C. Simionescu, soția fostului secretar general la finanțe, un Epitaf, lucrat de mână în fir de aur veritabil.

3. Doamna Emil Panaitescu n. Lahovari, o Evanghelie legată în table de argint.

4. Dl și Doamna Moroianu, o Icoană veche de mare preț, încadrată în aur și argint, așezată în un chivot de nuc.

5. Doamna Maria Giuglea și D-șoara Eugenia Bellu, directoare la Liceul Regina Maria din Cluj, pânzături pentru Sfânta Masă din altar.

6. Dl și Doamna Oțoiu, o cădelniță de argint lucrată după un model dela 1790, dela Biserica din Alba-Iulia.

7. Dl și Doamna Dr. Victor Stanilă, o Cruce încadrată în argint, pentru Sfânta Masă.

8. Domnul G. Alexandrescu-București, pentru utensiliile necesarii 1000 Lei.

Alte prenotări de daruri sfinte vom continua a le publica.

Pentru orientarea doamnelor din societatea cultă, cari au făcut întrebări, răspundem, că n'avem oferte pentru odăjdii, covoare, perinute de îngenuchiat, 2 candelabre, Baptistier, perdele la ușile împărătești, etc.

Cluj, la 28 Mai 1933.

Consiliul eparhial.

Mulți oameni, mult rău.

Pe pământ locuiesc circa 1850 de milioane de oameni.

Anual lumea aceasta este jignită de 1740 de milioane de delictе și crime.

Circa 250 de milioane de delictе rămân nepedepsite.

(După o notă din *Prager Presse*.)

Deci oameni fără nici un păcat pe lumea aceasta sunt (ipotetic): $1850 - 1740 = 110$ milioane; ipotetic, pentru că mulți indivizi comit multe delictе, nu câte unul, iar alții sunt sfinți, toată viața; și astfel cifra reală în loc de 110 trebuie să fie cu mult mai mare.

Petru Maior și Iust. Febronius

sau

Petru Maior ca vrăjmaș al Papei.

(Urmare).

24. Despre soboare.

I. Titlul IV, despre soboare, începe la Petru Maior cu cap. I: *Soboarele sânt de lipsă în be-searică*. În marele-i caput VI, de conciliis generalibus, F. are (§. 7) acelaș titlu: *Concilia Generalia absolute necessaria esse, Ecclesia saepe agnovit*. Petru Maior (S. p. 111; F. p. 75), motivează cu Fapt. Ap. XV, ca și F., (p. 329).

II. În Petru Maior, antipapalul, găsim, drept al doilea titlu: *Soborul nu-l adună Papa* (S. p. 112; E. p. 76). De aceasta-i ardeă lui poate mult, ca și lui F. F. o spuse și 'n titlu, ca și Petru Maior: *Nulla lege divina aut humana convocatio Universalium conciliorum summo Pontifici reservatur* (pagina 296).

Cugetând *episcopalicește* Petru Maior mai este și de părerea că și *singuri* arhieriei *trebuie* — nu pot, ci *trebuie* — să se convoace 'n sinoade, pentru ca să aibă cuvânt hotărîtor (S. p. 119; E. p. 80). Singuri!

F. numerase conciliu ținute fără intervenția Papei: *sine ullo Pontificis interventu habita* (pag. 310);¹⁾ și el eră de părere că decretelor sinoadelor generale n'au nevoie de confirmațiuni papale (p. 305). De astfel de sinoade Papa trebuia chiar să asculte; să li se supună! *Pentru că și el, Papa, trebuie să aibă pe cineva de-asupra sa, pentru că să nu mai abuzeze: Si Papa ab omni tribunali et iudicio altiore esset independens, non esset quod remedium ferret erroribus et scandalis, quae toties a Romanis Episcopis in Ecclesia causata fuisse produntur ab Historia Ecclesiastica.* (P. 282). Contra acestor scandaluri papale F. și (după el) Petru Maior căutără corective.

III. Un corectiv eră împăratul!

De sigur tot — sau mai ales — după orientările lui F. Petru Maior insistă asupra acestui corectiv.

Anume: Pe F. îl interesă, ca mare teolog, multele concilii apusene; Petru Maior, în mult mai simpla sa dependență de câțiva arhieriei și de împărat, mai ales de acesta se interesă, să-i facă loc asupra Papei, — precum în realitate și-l făcuse împăratul Iosif II. Astfel Petru Maior aceasta voi să dovedească: că împărații pot convoca soboare, precum le convocaseră odinioară.

F. utilizase (și el) argumentul, dar în note (1—4) la cap. VI, §. 2. Petru Maior desvoaltă întru câțva notele acelea.

IV. Pentru întâiul Nicean (325) F. citează pe Eusebiu (*Vita Constant.* lib. III, cap. 6); Socrates (lib. I, cap. 5); Sozomenus (lib. I, cap. 12); Theodoretus (lib. I, cap. 7). Exact atât citează și Petru

¹⁾ Un exemplu: La Constantinopol I: *convocatum est, inconsulto Damaso Papa*; la Petru Maior: „nu Papa Damas; ba încă (acesta) nici n'au avut știre de adunarea acestui sobor.“

Maior. (Dealtfel citatele acestea erau obicinuite în manualele de drept canonic ale vremii.)

La Constantinopol I (an. 381) Petru Maior completează dela sine (semn că deschideă pe-acei istorici.)

La Ephesin (a. 451) F. vorbise despre scri-soarea de convocare cătră Chiril, patriarhul Alexandriei și alți mitropoliți; și despre papa Celestin, scriind lui Teodosie împăratul: *Huic Synodo, QUAM ESSE JUSSISTIS, nostram praesentiam, in his quos mittimus, exhibemus*. Petru Maior traduce acest text (S. p. 115; E. p. 77.)

Halchidonul (an. 451) este expus de Petru Maior cu aceleași — tot atâtea — amănunte ca și la F.

La Constantinopolitan II (a. 553) apare și 'n Petru Maior și 'n F. citatul din Evagrie (c. IV, c. 37) și din Nicefor (c. XVII, c. 27), dar la Petru Maior cu textul completat.

Al șaselea sobor, Constantinopol III (a. 681), la Petru Maior apare cu acelaș fel de completări.

Și 'n sfârșit Nicheanul al doilea (a. 787), al împăratului, dar și al Irinei, împărătesei, tot (pu-țin) completat.

Petru Maior se oprește aici; F. numără și al patrulea Constantinopolitan (a. 869).

„Cine dară va adună Soborul?“ se întrebă Petru Maior; el adaoge 'ndată: „*Împăratul...*“

Însă eu am stărui pe-aici mai mult pentru a dovedi că într'adevăr Petru Maior se conduceă de F.

V. Ideea că împăratul are drept să șază 'n sobor (ca Teodosie, Constantin cel mare și Iustinian), din c. VI, F. o desvoltase (mult mai frumos) în cap. VI, §. 4 (p. 302): *Duplex in Conciliis praesidium, unum ab Inperatoribus, alterum regulariter a Pontificibus exercitum*. Dacă nu apare personal, împăratul (= șeful statului) poate trimite „boiarii“ săi, zice Petru Maior (S. p. 136; E. p. 91), *attamen salvo jure Episcoporum*. Ceeace în biserica răsăriteană-română se și face, *ceeace nici o biserică din țară nu poate refuză, dacă i se cere*.

VI. Relativ la soborul dela Florența Petru Maior stărue mult (S. p. 124—135); F., mai concis, dar mai scurt (p. 251—252) arătând pentru ce conciliul acela „a toată lumea nu se poate numi“, vorba lui Petru Maior (S. p. 124).

VII. Dovada și despre soboare, că Petru Maior a urmat fidel pe F. nu însemnează că 'n *Procanon* nu a introdus și dela sine câte-o idee, câte un citat.

Sunt autori pe care F. îi citează în scrierea sa fără ca Petru Maior să-i citeze în *Procanon*. Dar, dacă ei nu se află 'n *Procanon*, se află 'n *Istoria bisericească*. Așa este citat de ex. Pallavicini, *Istoria conciliului dela Trident*; la p. 266. Citatul este interesant pentru motivul că P. Maior se dovedia cunoscător bun al conciliului dela Trident, pe care, pentru greco-catolici, îl refuză.

Se pare că, mai târziu, acel conciliu l-au refuzat și alți teologi gr.-cat., de ex. I. F. Negruț, la 1864, când nunțiul din Viena-i ceru acestuia socoteală (Bariț, *Părți alese*, III, p. 561; sub XII). Negruț cunoștea, de sigur, pe Petru Maior; și eră

'n curs tradițional — antitridentin. (Petru Maior, Istoria bisericească, p. 254/5; 276).

24. **Politica Procanonului.** Pentru ca să poată ajunge la titlul III, care desvoaltă o mare chestiune de stat, Petru Maior *trebuie să răstoarne* tot ce 'n vremea sa însemnă o greutate pentru acțiunile *libere* ale statului.

Petru Maior gândia așa (simplu): Limita între stat și biserică o trage scopul lor: statul urmărește fericirea vremelnică, biserică pe cea vecinică. Deși Hristos niciodată nu a supus bisericii lucrurile împărătești, Papa, totuși, „peste duhul Evangheliei s'au prea înălțat“ (S. p. 99; E. p. 67). Din care cauză „până astăzi plânge și biserică, și cetatea!“

Devenind practic Petru Maior nu vrea ca „*vreunul dintr'ai noștri cu Italianii să rătăcească dela adevăr și să facă nedreptate împăraților și domnilor celor pământești, carii mult priveghiază pentru viața și pacea noastră cea vremelnică*“ (S. p. 101; E. p. 69).¹⁾

Contra acestei clericalisări a *politice* Petru Maior — în tot titlul III — are pagini indignate: „Mai ales în apus“ s'au făcut „blăstămății“, de când Papa „luă moșiile dela unii și le împărțiă la alții“; când ereticii se ardeau de vii, prin divanuri ticăloase, divanuri aspre ca cele vechi, de care „acuma“ puține mai sunt; de-acei călugări judecători și predicatori, care propoveduesc „cu sabia și cu vărsarea sângelui“, ca Turcii (S. p. 106; E. p. 72). Petru Maior este scârbit profund; craii și împărații bine-au făcut că i-au risipit, căci altfel „nici însuși împărații n'ar trăi fără primejdii de dânsii.“

Liberalismul lui Petru Maior condamnă, așa-dar, energic cruzimi catolice!

Petru Maior admite, însă, *condiționat* afurisania; dar și ea să caute a fi spre „folosul sufletelor.“²⁾

25. **Gallicanismul lui Petru Maior.** Maestrul lui Petru Maior, F. citează des pe Gallii; și pe Bossuet. Petru Maior îi invoacă de vreo 2—3 ori. Pentru a vedea că Petru Maior susținea ideea gallicane, cred util să traduc acele idei.

Declaratio cleri Gallicani de ecclesiastica potestate proclamase patru principii:

1. În chestiuni vremelnice — *in temporalibus* — principii sunt independenți de orice putere bisericească.

2. În chestiuni bisericești puterea papei este mărginită prin autoritatea sinoadelor generale, hotărâtă în Constanța. (Astfel prin decretul *Haec*

¹⁾ Noțiunea „domnilor“ să fi însemnat la Petru Maior numai „domni pământești“ = proprietari, nemeși etc.?, sau și administratori? Cuvântul apare și la S. p. 109 (E. p. 74) de 2 ori; și aiurea. Mi-ar părea rău să fi avut un înțeles numai feudal. Căci așa-l are în alte scrieri; de ex. în *Istoria bisericii: propter constantiam erga Dominos terrestres, juxta monitum Apostoli*; acei domini stăpâneau pe „Românii cei proști“, adică pe țărani (*paraszt*); dar drept este că pent-u „proști“ Petru Maior cerea să fie scutiți de „asprele Domnilor pământești.“

²⁾ Într-o instrucție secretă, către șefii țărilor, Maria Theresia susținuse, ca și Petru Maior, principiul că și *privitor la dogme* statului nu i se poate refuza — colaborarea. (Hock-Bidermann, p. 49.)

sancta synodos dogma episcopalismului se fixă, în 6 Aprilie 1415; iar papa de-atunci, Ioan XXIII, fu arestat și destituit, în 29 Mai 1415.)

3. Puterea papală este mărginită prin legile și obiceiurile regatului Franței și ale bisericii franceze.

4. În chestiuni de credință (chiar) judecățile papei nu sunt infalibile, dacă biserica nu le-a confirmat.

Formulele le-a scris Jacques Bénigne Bossuet, episcop de Meaux; mort în 1704.

Ziceam că în F. Bossuet apare des, din prefață. Dar și alți autori francezi apar, din prefață: Fleury, dela primele pagini; Lud. le Gendre, etc. Texte franceze se reproduc destul de des. Deci ideea despre teologia gallică Petru Maior avea; ale Declarației din 1682 îi vor fi convenit mai mult, fiindcă — fără a pomeni numele *Declarație* — Petru Maior susține ideile ei!

Din acest punct de vedere Petru Maior, dela 1783, nu este spirit din trecutul bisericii greco-catolice, ci, să sperăm, — din viitorul ei.¹⁾

Cu capitolul despre *politica* Procanonului ne-am apropiat bine de situația politică a țării în care opera a fost scrisă. Rămâne, deci, să lămurim și situația aceasta, pentru că evident să fie că Petru Maior o reflectă în gândirea sa teologică.

(Va urma).

G. Bogdan-Duică.

CRONICA

Inaugurarea Muzeului de Anticități din Cluj, a avut loc în ziua de Sâmbătă 27 Mai c., în edificiul de studii clasice de pe lângă Universitate din str. Gherescu nr. 2. Prețioasele obiecte, parte moștenite, parte adunate prin noi descoperiri, au fost așezate în trei secții: preistorică, dacă și romană provincială. Acestor secții se adaugă o bogată secție medievală și modernă precum și „Pinacoteca V. Cioflec“ cu minunatele tablouri ale pictorilor Grigorescu și Luchian. Deschiderea s'a făcut prin cuvântările dlor profesori St. Bezdechi și Dr. N. Drăgan. De-acum înainte muzeul va putea fi vizitat și de către public.

Maestrul George Enescu membru al Academiei Române. Luni după amiazi, în cadrul unei ședințe solemne la care a participat și M. Sa Regele Carol al II-lea, s'a făcut recepția dlui George Enescu, în rândul membrilor Academiei Române, în

¹⁾ Istoricul H. Friedjung, *Österreich von 1848 bis 1860*, afirmă și despre catolicismul de *astăzi* (vol. II, p. 429): „Biserica catolică își apără puterea asupra spiritelor și *statelor* cu o îndârjire care nu obosește niciodată; și ar *intrebuițată* chiar sabia, dacă aderenții ei ar fi gata s'o mănuească.“

locul decedatului Iacob Negruzzi. Prin această alegere s'a încununat cu gloria de academician compozitorul genial și violonistul virtuos, cunoscut în întreagă lumea unde prin compozițiile și concertele lui a făcut cunoscută și admirată țara noastră românească. În cuvântarea ce a ținut-o a spus și următoarele: „Muzica este un grai în care se oglindesc, fără posibilitatea de prefăcătorie, însușirile psihice ale omului, ale popoarelor. Prin ea sufletul blajin și visător al românului a devenit cunoscut lumii, făcând pe străini să exclame: „Un popor care cântă doina atât de duios, trebuie să fie nobil și bun la inimă. Astăzi pentru întâia dată, Academia Română sanctuar al cuvântului, își deschide porțile spre a primi muzica sub cupola sa“. Să trăiască.

Deces. *Ana Gan n. Petean*, soția P. O. protopop stavrofor Vasile Gan din Baia-de-Arieș, după un morb lung și greu a adormit în Domnul în ziua de 25 Mai c., în etate de 63 ani și după o fericită căsătorie de 45 ani. Înmormântarea a avut loc în 28 Mai c., săvârșită de un sobor de preoți, în jalea nemângăiatului soț, a celor trei fii și a mai multor nepoți și nepoate. Defuncta a fost o femeie deosebit de vrednică, înconjurată de stima tuturor. Transmitem îndureratei familii sincerile noastre condoleanțe. Bunul Dumnezeu să o odihnească în pace.



PARTEA OFICIALĂ



Nr. 3321/1933.

A V I Z

Se comunică tuturor preoților că *salarele pe Mai a. c.*, nu le putem ridica fără dovezi despre plata impozitului global pe Aprilie, Mai, Iunie a. c., ceace se va vedea cu procesul-verbal de impunere și cu chitanță de plată.

Chestiunea fiind foarte urgentă pentru că acreditivile de plată a salarelor au valoare numai până la 10 Iunie a. c., toți se vor îngriji ca să trimită oficiilor protopopești aceste dovezi în timpul cel mai scurt căci orice întârziere poate împiedeca ridicarea tuturor salarelor, deci și al celor în regulă cu dovezile de plată.

Cluj, la 30 Mai 1933.

Consiliul eparhial.

Nr. 3416/1933.

Comunicat oficial

Atragem din nou atențiunea organelor noastre subalterne asupra art. 43 din Statutul legii de organizare, care prevede că orice contestații împotriva unei hotărâri trebuie anunțată chiar în ședința respectivă, iar actul în scris se poate înainta în curs de 14 zile. Având în vedere că din neobservarea acestei dispoziții pot isvorî multe inconveniente, îndrumăm pe preoții noștri că în adunările parohiale și consiliile parohiale resp. protopopești să atragă membrilor atenția asupra acestui articol pentru ca să se evite orice inconveniente ulterioare.

Cluj, la 30 Mai 1933.

Consiliul eparhial.

Nr. 3350/1933.

1—1

CONCURS

La biserica din Praid este de ocupat un post de cântăreț — cu un salariu de 1680 Lei lunar, plus locuință în natură. Dela reflectanți cerem să fie cântăreț bun, și să îndeplinească și anumite servicii — pentru cari va primi după 3 luni de practică încă circa 400 Lei dela Saline. Preferim oameni căsătoriți, cari dând dovezi de încredere, pot avea șanse de a primi și ceva teren arabil.

Cererile să se înainteze aici în 15 zile.

Cluj, la 30 Mai 1933.

Consiliul eparhial.

Nr. 424—1933.

(16) 3—3

CONCURS

Pentru întregirea parohiei vacante de cl. III. *Făurești* protopopiatul Cetatea-de-Peatră, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Renașterea“.

Venitele împreunate cu acest post:

1. Salar dela Stat.
2. Sesiune parohială 1 jug. 188 st. p.² și cimitirul vechiu.
3. Una mierță (30 litre) cucuruz nesfărmat și una zi de lucru de fiecare familie.
4. Venitele stolare stabilite în ședința Consiliului parohial din 4 Mai a. c.

Reflectanții la acest post își vor înainta cererile în termen legal oficiului nostru și se vor putea prezenta cu avizul nostru în parohie spre a face cunoștință cu poporul.

Oficiul protop. în conțelegere cu Consiliul parohial.

Alexiu Latiș, protopop.